

Research Paper

The Role of Occupational Capability in the Self-reliance of Rural Women in Ilam County

Tayyebeh Sayydeh¹, *Roya Eshraghi Samani², Alireza Poursaeed³

1. MSc. Student, Department of Agricultural Management, Faculty of Agriculture and Natural Resources, Ilam Branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran.

2. Assistant professor, Department of Agricultural Management, Faculty of Agriculture and Natural Resources, Ilam Branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran.

3. Associate Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture and Natural Resources, Ilam Branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran.

Citation: Sayydeh, T., Eshraghi Samani, R., & Poursaeed, A. (2017). [The Role of Occupational Capability in the Self-reliance of Rural Women in Ilam County (Persian)]. *Journal of Rural Research*, 8(3), 554-571. <http://dx.doi.org/10.22059/JRUR.2017.63475>

doi: <http://dx.doi.org/10.22059/JRUR.2017.63475>

Received: 31 Aug. 2016

Accepted: 19 Feb. 2017

ABSTRACT

The present study aimed to analyze the role of rural women's vocational capability on their self-reliance. The statistical population comprised all employed rural women of Ilam County, including 1088 women, of them, 283 participants were recruited by proportional stratified random sampling using Cochran's formula. The questionnaire's content and face validity was confirmed by a panel of experts and its reliability was estimated to be 93.7% by Cronbach α test. The obtained data were descriptively analyzed by mean, frequency, frequency percentage, standard deviation, and coefficient of variations, also they were inferentially analyzed by Pearson correlation, Kruskal-Wallis, Mann-Whitney test, and step-wise multiple regression analysis using SPSS version 22. Thus, the variables of technical skills and manual dexterity, creativity and problem-solving skills, technical knowledge, age, and income explain 57.7% of the variance of dependent variable. Thus, technical knowledge had the most important role and age the least important role in determining self-reliance.

Key words:

Vocational capabilities, Self-reliance, Rural women, Skills, Ilam County

Extended Abstract**1. Introduction**

In today's world, realizing developmental goals is impossible without appealing to the enormous potentials of the half of the society, i.e., women. In patriarchal society of Iran, without women's active participation, rural economics would stop or at least face serious challenges. Nowadays, scholars and social institutions are interested in rural women and their workforce that benefits all society. Despite their substantial role in rural activities, rural women

are amongst the poorest people of the community. However, their empowerment is not only useful for them but also for their families. In this regard, their vocational empowerment should be studied from both theoretical and applied aspects. In other words, it is both an applied study to recognize variables affected by its results in order to design a plan for the development of women's employment in villages and a theoretical research to better understand the impacts of employment on their self-reliance.

2. Methodology

The present study aimed to analyze the role of rural women's vocational capability on their self-reliance. The

* Corresponding Author:

Roya Eshraghi Samani, PhD

Address: Department of Agricultural Management, Faculty of Agriculture and Natural Resources, Ilam Branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran.

Tel: +98 (912) 0655715

E-mail: r_eshraghi_s@yahoo.com

statistical population comprised all employed rural women of Ilam County, including 1088 women, out of which 283 participants were recruited by proportional stratified random selection using Cochran's formula. The data collection tool was a questionnaire with two sections.

The vocational capability section was taken from [Mirkamali \(2005\)](#), and the rural women's self-reliance section was designed by the researcher. The questionnaire's content and face validity was confirmed by a panel of experts and its reliability was estimated to be 93.7% by Cronbach α . The independent variables were rural women's age, educational level, type of economic activity, monthly income, and vocational capabilities. The last variable, itself, was studied from 5 aspects: communicative and team-working skills (7 items in questionnaire), creativity and problem-solving skills (6 items), commitment (6 items), technical knowledge (5 items), and technical skills and manual dexterity (5 items). The dependent variable was rural women's self-reliance in 3 dimensions: psychological self-reliance (9 items), sociocultural self-reliance (11 items), and financial self-reliance (7 items). The obtained data were descriptively analyzed by mean, frequency, frequency percentage, standard deviation, and coefficient of variations. Also they were inferentially analyzed by Pearson correlation, Kruskal-Wallis test, Mann-Whitney test, and step-wise multiple regression analysis using SPSS version 22.

3. Results

Results of the Pearson correlation test showed that the variables of monthly income, vocational capabilities, and all its aspects (communicative and team-working skills, creativity and problem-solving skills, commitment, technical knowledge, and technical skills and manual dexterity) had significant, positive relationship with the dependent variable of self-reliance. There was a negative and significant relationship between rural women's age and their self-reliance. Also, according to the results of Kruskal-Wallis coefficient of correlation, there was a significant difference in rural women's self-reliance. In addition, Mann-Whitney test revealed a significant difference in rural women's self-reliance in terms of their economic activity.

4. Discussion

Stepwise multiple regression analysis was used to study the role of the variables of age, educational level, monthly income, type of economic activity, and vocational capability dimensions in explaining the variance of the dependent variable of self-reliance. Regression model esti-

mation stopped at step five. Accordingly, the coefficient of multiple correlation was 0.764 between the effective variables and the dependent variable, the coefficient of determination was 0.584, and the adjusted coefficient of correlation was 0.577.

The F value of 84.196 showed the goodness of fitness, too. Thus, the variables of the model explain 57.7% of the variance of dependent variable. Given the significance level and non-standardized beta coefficients, the variables of technical skills and manual dexterity, creativity and problem-solving skills, technical knowledge, and monthly income had positive and significant effect while the variable of age had negative and significant effect on rural women's self-reliance. The coefficients for the variables of technical skills and manual dexterity, creativity and problem-solving skills, technical knowledge, age, and income were significant at the 0.99 confidence level. According to standardized coefficients of the variables, the variable of technical knowledge had the most important role while the variable of age had the least important role in determining self-reliance.

5. Conclusion

Based on the results, some recommendations are made for creating income for rural women. These include localizing academic facilities in rural areas, providing workshop facilities in non-agricultural fields, enhancing communicative and team-working skills amongst rural women, holding training courses for improving their technical skills and manual dexterity, enhancing their technical knowledge, and creating local vocational opportunities such as part-time jobs.

Acknowledgments

This paper was extracted from the MSc. thesis of the first author in the Department of Agricultural Management, Faculty of Agriculture and Natural Resources, Ilam Branch, Islamic Azad University.

Conflict of Interest

The authors declared no conflicts of interest.

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تحلیل نقش توانمندی شغلی بر خوداتکایی زنان روستایی شهرستان ایلام

طیبه صیده^۱، رویا اشراقی سامانی^۲، علیرضا پورسعید^۳

- ۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه مدیریت کشاورزی، دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی، واحد ایلام، دانشگاه آزاد اسلامی، ایلام، ایران.
 ۲- استادیار، گروه مدیریت کشاورزی، دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی، واحد ایلام، دانشگاه آزاد اسلامی، ایلام، ایران.
 ۳- دانشیار، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی، واحد ایلام، دانشگاه آزاد اسلامی، ایلام، ایران.

حکیده

تاریخ دریافت: ۱۰ شهریور ۱۳۹۵

تاریخ پذیرش: ۰۱ اسفند ۱۳۹۵

زنان در گستره جهانی نقش عمده‌ای در فعالیت‌های اقتصادی دارند. اما فعالیت اقتصادی آنان در کشورهای در حال توسعه، به ویژه در نواحی روستایی شکل متفاوتی دارد، به گونه‌ای که بدون مشارکت فعال زنان، اگر اقتصاد روستا و خانوارهای آن با تعطیلی روبه‌رو نمی‌شد، پیوسته با جدی‌ترین چالش‌ها درگیر بود. تحقیق حاضر به منظور تحلیل نقش توانمندی شغلی زنان روستایی شهرستان ایلام بر خوداتکایی آنان انجام شد. جامعه آماری تحقیق شامل تمامی زنان شاغل روستایی شهرستان ایلام (N=۱۰۸۸) بود. با استفاده از فرمول کوکران، ۲۸۲ نفر از آنان به شیوه تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب، انتخاب شدند و درباره آن‌ها مطالعه شد. استادان مربوطه روایی محتوایی و ظاهری پرسش‌نامه را تایید کردند و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ (α=۰.۹۳۷۷) تعیین شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش آمار توصیفی (میانگین، فراوانی، درصد فراوانی، انحراف معیار و ضریب تغییرات) و استنباطی (آزمون همبستگی پیرسون، کروسکال و الیس و من وایت نی و تحلیل رگرسیون چندگانه) با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS ۲۲ انجام شد. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد متغیرهای مهارت‌های فنی و کار عملی، مهارت‌های خلاقیت و حل مسئله، اطلاعات و دانش تخصصی، سن و میزان درآمد ماهیانه ۵۷/۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کنند. همچنین متغیر دانش و اطلاعات تخصصی در مقایسه با متغیرهای دیگر، بیشترین سهم و متغیر سن کمترین سهم را در تبیین متغیر وابسته خوداتکایی دارد.

کلیدواژه‌ها:

توانمندی شغلی، خوداتکایی، زنان روستایی، مهارت‌ها، شهرستان ایلام

مقدمه

یکی از راه‌های مهم برای بهبود وضعیت زنان، توانمندسازی آن‌ها در جنبه‌های مهم زندگی به ویژه بعد اقتصادی است (Ghadiri Masoom et al., 2014). توانمندسازی فرایندی است که طی آن فرد از نیازها و خواسته‌های درونی و قابلیت‌های خود آگاه می‌شود و با هدف رسیدن به خواسته‌ها، به کسب توانایی‌های لازم می‌پردازد. توانمندسازی یا قدرت‌بخشی به زنان، فرایندی است که طی آن زنان به منابع قدرت، دسترسی و کنترل بیشتری پیدا می‌کنند و در تصمیم‌گیری‌های مربوط به منابع و پیرامون خود نقش قدرتمندانه‌تری ایفا می‌کنند (Valian, 2015). توانمندسازی زنان نه تنها به نفع خود آن‌ها، بلکه به نفع کل خانواده است. آن‌ها با درآمدی که به دست می‌آورند، چیزی برای خود پس‌انداز نمی‌کنند؛ بلکه همه را صرف خانواده می‌کنند. این در حالی است که مردان تنها ۵۰ تا ۶۸ درصد از درآمد خود را به خانه می‌آورند (Chant, 2003). بنابراین، سرمایه‌گذاری برای ارتقای موقعیت اقتصادی زنان در مقایسه با مردان تأثیری چندبرابر در خانواده دارد (Cheston & Khun, 2002). یکی از عوامل اصلی برای تعیین میزان موفقیت فعالیت‌های اقتصادی و اعمال شیوه‌های عملکرد

زنان در گستره جهانی نقش عمده‌ای در فعالیت‌های اقتصادی دارند، اما فعالیت اقتصادی آنان در کشورهای در حال توسعه، به ویژه در نواحی روستایی شکل متفاوتی دارد. امروزه اندیشمندان و نهادهای اجتماعی به زن روستایی و زحمات او که همه اقشار جامعه از آن بهره‌مند می‌شوند، تا حدودی توجه می‌کنند. در دنیای کنونی نیل به اهداف توسعه بدون استفاده از ذخیره عظیمی از پیکره جامعه، یعنی زنان، غیرممکن خواهد بود. در جامعه مردسالار ایرانی این واقعیت از روزگاران گذشته تاکنون حاکم بوده است که بدون مشارکت فعال زنان، اگر اقتصاد روستا و خانوارهای آن با تعطیلی روبه‌رو نمی‌شد، پیوسته با جدی‌ترین چالش‌ها درگیر بود (Amini, 2000). بر اساس گزارش‌های بانک جهانی، بیش از ۶۶ درصد از فقرای جهان را زنان تشکیل می‌دهند. این در حالی است که زنان در سراسر جهان، همواره بیش از دو سوم از بار کار را بر دوش داشته‌اند، اما تنها ده درصد از کل درآمد جهانی و فقط یک درصد از ثروت جهان نصیب آنان شده است (Word Bank, 2004).

* نویسنده مسئول:

دکتر رویا اشراقی سامانی

نشانی: ایلام، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ایلام، دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی، گروه مدیریت کشاورزی.

تلفن: ۰۶۵۵۷۱۵ (۹۱۲) ۹۸+

پست الکترونیکی: r_eshraghi_s@yahoo.com

کاری را انجام دهد یا ایجاد این احساس در فرد تا بتواند کارهای بیشتری را انجام دهد. از نظر میرکمالی (۱۹۹۳) توانمندی، توان بالقوه یا بالفعل فرد است، برای اینکه از عهده انجام دادن فعالیتی ذهنی یا جسمی برآید. «توانمندسازی زنان فرایندی است که طی آن زنان از نیازها و خواسته‌های درونی خود آگاه می‌شوند، جرئت دستیابی به هدف را در خود تقویت می‌کنند و از توانایی لازم برای عملی کردن خواسته‌های خود برخوردار می‌شوند» (Ketabi et al., 2003)

آگبومه^۱ (۲۰۰۱) بیان می‌کند که توانمندسازی زنان فرایند پویایی است که طی آن زنان سعی می‌کنند ساختارهایی که آن‌ها را در حاشیه نگاه می‌دارد، دگرگون کنند. در واقع توانمندسازی زن به این مفهوم است که او برای انجام برخی کارها، توانایی جمعی پیدا کرده است و این موضوع به رفع تبعیض میان زنان و مردان منجر می‌شود یا در مقابله با تبعیض‌های جنسیتی در جامعه مؤثر واقع می‌شود (Office of the Presidential Women's Affairs and UNICEF, 1997).

توانمندی شغلی ترکیب هم‌افزاینده‌ی کیفیت‌ها و صلاحیت‌های فردی، مهارت‌های فنی و فرایندی و مهارت‌ها و شایستگی‌های کلیدی است. لانکارد^۲ (۲۰۰۱) به نقل از گینر، مؤلفه‌های توانمندی شغلی را به این ترتیب تقسیم‌بندی کرده است: ۱- شایستگی‌های فردی شامل ریاضیات، خواندن، نوشتن و مهارت‌های ارتباطی؛ ۲- قابلیت اعتماد شامل اخلاق و مدیریت فردی، رشد حرفه‌ای و مسئولیت‌پذیری؛ ۳- مهارت‌های انطباق‌پذیری شامل حل مشکل، تصمیم‌گیری و یادگیری مستمر؛ ۴- مهارت‌های اجتماعی شامل توانایی‌های سازمانی، توانایی در مذاکره و کار گروهی. لیز^۳ (۲۰۰۲) معتقد است توانمندی شغلی محصول نیست، بلکه فرایندی است که همواره امکان پیشرفت شغلی را برای کسانی که این مهارت‌ها و توانایی‌ها را دارند، امکان‌پذیر می‌کند. وجود این توانمندی‌ها، نیاز بازار کار را رفع می‌کند و نبود آن‌ها سبب از دست‌دادن بهره‌وری و کارایی محیط کار می‌شود (Lankard, 2002).

نظریات مربوط به نقش زنان در توسعه، متأثر از نظریات فمینیستی و به‌طور عمده برخاسته از یافته‌های بوزروپ است. لانگه، یکی از نظریه‌پردازان فمینیستی، معتقد است که برای توانمندسازی زنان باید پنج مرحله را طی کرد که عبارتند از: رفاه، دسترسی، آگاهی، مشارکت و کنترل. نظریه‌های توانمندسازی بر مبنای تألیفات فمینیست‌ها و با تکیه بر تجارب کشورهای جهان سوم شکل گرفته‌اند. این نظریه‌ها خواستار قدرت‌دادن به زنان، نه به معنای برتری یک فرد بر فرد دیگر، بلکه به معنای افزایش توان آن‌ها برای اتکا به خود و گسترش حق انتخاب در زندگی

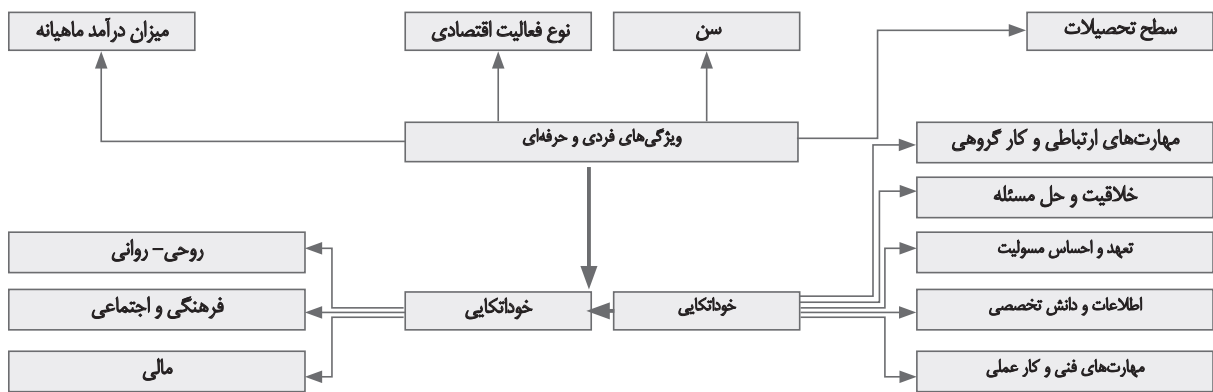
در سطوح بالا، برخورداری نیروی کار از توانمندی شغلی و مهارت‌هاست (Joyce & Voytek, 1996). توانمندی شغلی شامل مجموعه‌ای از مهارت‌های اصلی قابل انتقال است که دانش، نگرش و مهارت فنی مورد نیاز محیط کار را دربرمی‌گیرد و برای موفقیت شغلی در همه سطوح کاری ضروری است (Mirkamali Bagheri Khalili, 2005). بدیهی است هدف از مشارکت بیشتر زنان، صرفاً کسب درآمد نیست؛ بلکه به بهبود منافع اجتماعی ناشی از استقلال مالی آن‌ها نیز توجه می‌شود (Ghanbari et al., 2013). از جمله آثار مثبت و مزایای داشتن توانمندی‌های شغلی و مشارکت اقتصادی زنان، خوداتکایی آنان است؛ به‌گونه‌ای که هدایت زنان به سوی تولید درآمدزا، موجب شده است زنان با کسب استقلال مالی، به خود متکی شوند، به این ترتیب با افزایش قدرت و توانایی زنان در نظارت و مراقبت از بازار کالاهای خود، قدرت تصمیم‌گیری آنان نیز بیشتر می‌شود و استقلالی درخور می‌یابند (Gholizadeh, 1999). اشتغال به شغل مورد علاقه و کسب درآمد توسط زنان، موجب خوداتکایی و استقلال مالی آنان می‌شود. استقلال مالی به آن‌ها اجازه می‌دهد تا حاصل دسترنج خود را در راه‌هایی که صلاح می‌دانند به مصرف برسانند. درآمد زنان اگر تنها عایدی خانواده باشد یا هنگامی که خانواده دچار فقر و تنگدستی شده است، نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. بنابراین افزایش درآمد آنان تأثیر مثبتی بر سلامت فرزندان و تغذیه آن‌ها خواهد داشت. افزایش حق تصمیم‌گیری زنان، تکیه‌نکردن آنان به خانواده‌های گسترده پدرسالاری، افزایش آگاهی فرهنگی و ارتباط با نهادهای جدیدتر، داشتن استقلال فکری و اتخاذ تصمیم درباره ازدواج، اشتغال، مهاجرت و نظایر آن، از جمله حقوقی است که زنان در نتیجه داشتن شغل و کسب درآمد، به دست می‌آورند. کردی (۲۰۰۲) نیز فایده اشتغال و کار خارج از منزل برای زنان را استقلال مالی و درک بهتر آن‌ها از مسائل اجتماعی و افزایش اعتماد به نفس آنان می‌داند.

جمعیت زنان روستایی شهرستان ایلام ۱۷۲۵۰ نفر است که ۱۰۸۸ نفر از آن‌ها شاغل هستند. عمده اشتغال آن‌ها (۸۷/۷ درصد) نیز مربوط به بخش کشاورزی است (Statistical Center of Iran, 2011). آمار و اطلاعات منتشره حاکی از رشد مشارکت زنان روستایی در سال‌های اخیر در نقاط روستایی استان است. با این حال، همچنان میزان مشارکت زنان روستایی با نقطه مطلوب فاصله عمیقی دارد. با توجه به آنچه گفته شد و با در نظر گرفتن وضعیت اشتغال زنان روستایی شهرستان ایلام و نقش مهمی که اشتغال زنان روستایی در اقتصاد خانواده، روستا و بهبود وضعیت خود آن‌ها ایفا می‌کند، تحقیق حاضر در نظر دارد به تحلیل نقش توانمندی شغلی زنان روستایی شهرستان ایلام در خوداتکایی آنان بپردازد.

مبانی نظری

فرهنگ انگلیسی آکسفورد کلمه توانمندی را این چنین تعریف کرده است: اعطای قدرت یا اختیار به کسی تا بتواند

1. Ugbomeh
2. Lankard
3. Liz

تصویر ۱. مدل مفهومی تحقیق

زنان روستایی به عنوان یکی از گروه‌های تأثیرگذار، نقش مهمی در جامعه روستایی بر عهده دارند. از این رو، افزایش مهارت‌های زنان روستایی می‌تواند نقش مهمی در ارتقای وضعیت اقتصادی و اجتماعی خانواده روستایی و در نتیجه، زندگی روستایی داشته باشد.

خانی و احمدی (۲۰۰۹) در «تبیین عوامل مؤثر بر مشارکت زنان در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی اجتماعی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: محدوده روستایی چیرپامچی شهرستان زنجان)» به این نتیجه رسیدند که با ارتقای سطح تحصیلات زنان روستایی، انتظارات آنان از تصمیم‌گیری‌ها نیز افزایش می‌یابد و هر قدر میزان مشارکت اقتصادی زنان روستایی بیشتر باشد، میزان تصمیم‌گیری آن‌ها نیز افزایش خواهد یافت و بالعکس. همچنین بین میزان مشارکت اقتصادی زنان و افزایش انتظارات آنان از مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها ارتباط معنی‌داری وجود ندارد.

امینی و احمدی شاپورآبادی (۲۰۰۷) در «خودتکایی اقتصادی زنان روستایی و تبیین عوامل اقتصادی مؤثر بر آن» به این نتیجه رسیدند که سطح خودتکایی نه‌چندان قابل توجه زنان، با سهم دریافتی آن‌ها از درآمدشان، رابطه مستقیم دارد. اشتغال به فعالیت‌های اقتصادی خارج از منزل، کارفرمابودن، داشتن فعالیت‌های اقتصادی متعدد مزدبگیری و امکان پسرانداز از جمله مهم‌ترین عوامل مؤثر بر خودتکایی آن‌هاست. بر پایه این پژوهش زنان روستایی شاغل در گروه‌های شغلی مختلف، از نظر خودتکایی، وضعیتی مشابه ندارند. خودتکایی آن‌ها با سطح تحصیلات خود و همسرانشان، ارتباط مستقیم و با سال‌های تأهل و سن آن‌ها رابطه معکوس دارد. شغل همسران زنان روستایی نیز در خودتکایی آنان به طوری معنا دار مؤثر است.

امینی و رضانی (۲۰۰۰) «اشتغال زنان روستایی، درآمد و اثر آن در خودتکایی آن‌ها» را بررسی و استدلال کردند که در مجموع به نظر می‌رسد با وجود اهمیت درخور فعالیت‌های اقتصادی بانوان روستایی، کار آن‌ها تأثیر قابل توجهی در میزان استقلال و خودتکایی‌شان نداشته است. اما با افزایش سهم درآمدی که زنان

هستند. نظریه‌های یادشده خواهان رفع نابرابری در جامعه، تأمین همه‌احتیاجات اولیه زنان، تقسیم کار در خانواده میان زن و مرد، امکان بهره‌برداری هر فرد از توانایی‌های خود و رفع تبعیض‌های قانونی بین زن و مرد هستند (Ketabi et al., 2003). بسیاری از نظریه‌پردازان بر این عقیده‌اند که هر چه فعالیت زنان در عرصه اقتصادی گسترش یابد، نقش آنان از نظر اجتماعی و به ویژه در مشارکت، تصمیم‌گیری و به‌دست‌گرفتن مسولیت‌ها، بیشتر خواهد شد. از نظر **امینی و رضانی (۲۰۰۰)** با افزایش درآمد زنان روستایی، میزان استقلال آنان برای مصرف افزایش می‌یابد. **چرمچیان و علی‌بیگی (۲۰۱۳)** ارتقای مهارت‌های زنان را در توانا تر شدن آنان دخیل می‌دانند. در راستای نتایج حاصل از مبانی نظری ارائه‌شده، مدل مفهومی تحقیق به شرح آنچه در تصویر شماره ۱ آمده است، مطرح شد.

مروری بر ادبیات موضوع

یعقوبی فرانی و جلیلیان (۲۰۱۵) در «اثرات اقتصادی و اجتماعی مشاغل خانگی زنان روستایی در شهرستان اسلام آباد غرب»، مهم‌ترین تأثیرات اقتصادی مشاغل خانگی بر زندگی زنان روستایی را بر اساس نتایج تحلیل عاملی در چهار دسته کلی شامل بهبود وضعیت اقتصادی خانواده، افزایش آگاهی‌های اقتصادی، افزایش استقلال مالی و ارتقای قدرت ریسک‌پذیری و نوآوری تقسیم کردند. مهم‌ترین آثار اجتماعی مشاغل خانگی برای زنان روستایی نیز شامل افزایش سطح مهارت‌های فنی و اجتماعی، علاقه‌مندی به کسب اطلاعات، توسعه ارتباطات نهادی، توسعه ارتباطات اجتماعی و افزایش سطح مشارکت گروهی است.

چرمچیان و علی‌بیگی (۲۰۱۳) در «بررسی عوامل مؤثر بر توانمندسازی روانشناختی زنان روستایی» به این نتیجه رسیدند که ورود بیشتر زنان به فعالیت‌های اجتماع و آشنا کردن آن‌ها با مهارت‌های گوناگون و کاربردی باعث خودتکایی و توانمندسازی بیشتر آن‌ها می‌شود.

فرجی سبکیار و همکاران (۲۰۱۱) در «ارزیابی نقش ITC در توانمندسازی زنان روستایی» به این نتیجه رسیدند که

جدول ۱. برآورد حجم نمونه

بخش	دهستان / طبقات	حجم جامعه	حجم نمونه
مرکزی	ده پایین	۵۱۳	۱۳۳
	شهید کشوری	۱۰۳	۲۷
سیون	میشخاص	۲۳۶	۶۲
	علیشروان	۵۹	۱۵
چوار	ارکوازی	۱۳۰	۳۴
	بولی	۴۷	۱۲
جمع کل		۱۰۸۸	۲۸۳

نظام‌های پژوهش‌های روستایی

تصویر ۲. موقعیت مکانی محدوده مورد مطالعه (شهرستان ایلام)

از لحاظ مالی در شرایط مطلوب‌تری قرار گیرند. اتکا به شغل و درآمد شخصی، زنان را به اداره زندگی خود قادر کرده است و در بهبود روابط خانوادگی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی آنان نیز تأثیرات مثبتی دارد.

روش‌شناسی تحقیق

تحقیق حاضر کاربردی و از نوع توصیفی همبستگی است. جامعه آماری تحقیق شامل زنان شاغل روستایی شهرستان ایلام (N=۱۰۸۸) بود. نمونه آماری تحقیق با استفاده از فرمول کوکران ۲۸۳ نفر تعیین شد. روش نمونه‌گیری نیز تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب بود که دهستان‌های هریک از بخش‌های شهرستان ایلام، طبقات جامعه را تشکیل دادند و متناسب با تعداد زنان شاغل روستایی در هر طبقه، نمونه‌گیری انجام شد (جدول شماره ۱). موقعیت مکانی محل مطالعه‌شده نیز در تصویر شماره ۲ آمده است.

ابزار گردآوری اطلاعات، پرسش‌نامه‌ای دو بخشی بود که بخش مربوط به توانمندی شغلی از پرسش‌نامه میر کمالی (۲۰۰۵) گرفته شده و بخش مربوط به خوداتکایی، محقق ساخته است. استادان صاحب‌نظر سنجش روایی و ظاهری و محتوایی پرسش‌نامه را تأیید کردند و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ تعیین

روستایی شخصاً دریافت می‌کنند و افزایش سن و قدمت دوره زناشویی آنان، بر میزان خوداتکایی‌شان افزوده می‌شود.

هوکیو و آیتوها^۴ (۲۰۰۸) را در تحقیقی با عنوان «نقش مشارکت در فعالیتهای اقتصادی زنان در کشور بنگلادش» به این نتیجه رسیدند که متغیرهای میزان درآمد، آموزش، مهارتها و مشارکت نهادی زنان، نقش اساسی در افزایش مشارکت آنها در فعالیتهای اقتصادی دارند. نانا فابا^۵ (۲۰۰۶) در تحقیق خود در کشور کامرون نتیجه گرفت که دسترسی محدود زنان به منابعی نظیر آموزش و وامهای بانکی باعث شده است که وابستگی آنان به مردان بیشتر شود.

جایارامان^۶ (۱۹۷۹) با مروری بر «وضعیت چاپکاران در کشتزارهای سریلانکا» نشان می‌دهد زنانی که با مشارکت مستقیم در مزارع، درآمد نسبتاً خوبی دارند، در اکثر تصمیم‌گیری‌های اساسی زندگی نیز طرف مشورت همسرانشان قرار می‌گیرند.

بر اساس آنچه مطرح شد، می‌توان نتیجه گرفت کسب مهارت‌ها و توانمندی شغلی توسط زنان روستایی، موجب شده است آن‌ها

4. Hoque and Itohara

5. Nana-Fabu, Stella

6. Jayaraman

شد. مقدار آلفای به دست آمده $(\alpha=93/7)$ نشان دهنده قابلیت اعتماد ابزار تحقیق است. متغیرهای مستقل تحقیق شامل سن، سطح تحصیلات، نوع فعالیت اقتصادی، میزان درآمد ماهیانه و توانمندی شغلی زنان روستایی بود. متغیر توانمندی شغلی، در پنج بعد مهارت‌های ارتباطی و کار گروهی، خلاقیت و حل مسئله، تعهد و احساس مسئولیت، اطلاعات و دانش تخصصی و مهارت‌های فنی و کار عملی در طیف لیکرت (۱-خیلی کم ۲-کم ۳-تاحدودی ۴-زیاد ۵-خیلی زیاد) سنجش شد.

متغیر وابسته تحقیق نیز خوداتکایی زنان روستایی بود که در سه بعد خوداتکایی روحی روانی، خوداتکایی فرهنگی اجتماعی و خوداتکایی مالی در طیف لیکرت (۱-خیلی کم ۲-کم ۳-تاحدودی ۴-زیاد ۵-خیلی زیاد) سنجیده شده است. برای پردازش داده‌ها از آمار توصیفی (میانگین، فراوانی، درصد فراوانی، انحراف معیار و ضریب تغییرات) و آمار استنباطی (آزمون همبستگی پیرسون، کروسکال والیس و من وایت نی و تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام به گام) استفاده شد (رابطه ۱). انجام موارد یادشده به کمک نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲ صورت گرفت.

(رابطه ۱)

$$y = \alpha + \sum \beta x_i$$

$$(i=1,2,\dots,9)$$

γ = متغیر وابسته خوداتکایی α = عرض از مبدأ، β = پارامتر (ضرایب استاندارد نشده بتا)

X_i = متغیرهای مستقل.

تعاریف عملیاتی

تعاریف عملیاتی مفاهیم سنجش شده در تحقیق حاضر نیز به شرح زیر است:

۱- توانمندی شغلی: در تحقیق حاضر، توانمندی شغلی در قالب پنج بعد مهارت‌های ارتباطی و کار گروهی، خلاقیت و حل مسئله، تعهد و احساس مسئولیت، اطلاعات و دانش تخصصی و مهارت‌های فنی و کار عملی سنجیده شده است که شامل ۲۹ گویه در طیف لیکرت است. ۲- مهارت‌های ارتباطی و کار گروهی: در این تحقیق به معنای توانایی فرد برای برقراری ارتباط با دیگران و انجام کارها با مشارکت آنان است و در قالب ۷ گویه در طیف لیکرت سنجیده شده است. ۳- مهارت‌های خلاقیت و حل مسئله: در این تحقیق به این معنی است که فرد توانایی درک مسائل کاری را داشته باشد و بتواند برای حل آن‌ها راهکارهای جدید و مناسب ارائه دهد که با استفاده از ۶ گویه در طیف لیکرت سنجیده شده است. ۴- تعهد و احساس مسئولیت: در این تحقیق به معنای احساس دین کردن برای انجام وظایف تعیین شده، به بهترین نحو ممکن است که در اینجا با استفاده از ۶ گویه در طیف

لیکرت سنجیده شده است. ۵- اطلاعات و دانش تخصصی: در این تحقیق به معنای بهره‌مندی شخص از اطلاعات و دانستنی‌های مربوط به شغل و حرفه خود است که در قالب ۵ گویه در طیف لیکرت سنجیده شده است. ۶- مهارت‌های فنی و کار عملی: در این تحقیق به معنای استفاده شخص از مهارت‌هایی است که برای انجام بهتر و سریع‌تر فعالیتی که به آن مشغول است، به کار برده می‌شود و در قالب ۵ گویه در طیف لیکرت سنجیده شده است. ۷- خوداتکایی: در این پژوهش خوداتکایی در قالب سه بعد خوداتکایی روحی روانی، فرهنگی اجتماعی و مالی سنجیده شده است که شامل ۲۷ گویه در طیف لیکرت است. ۸- خوداتکایی روحی روانی: در این تحقیق به معنی کسب استقلال فرد در انجام کارهای شخصی، افزایش اعتماد به نفس و رسیدن به احساس مفید بودن است که با استفاده از ۹ گویه در طیف لیکرت سنجیده شده است. ۹- خوداتکایی اجتماعی فرهنگی: در این تحقیق به معنای توانایی کامل شخص در انجام امور اجتماعی و قدرت تأثیرگذاری بر خانواده، جامعه، نگرش روستاییان و غیره است که در قالب ۱۱ گویه در طیف لیکرت سنجیده شده است. ۱۰- خوداتکایی مالی: در این تحقیق به معنای داشتن استقلال مالی از دیگران، کسب درآمد مستقل، استقلال در دریافت و هزینه کردن آن است و در قالب ۵ گویه در طیف لیکرت سنجیده شده است.

یافته‌ها

توصیف ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای نمونه مطالعه شده

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که افراد نمونه آماری در طیف سنی ۱۸ تا ۶۰ سال قرار دارند. ۲۵/۸ درصد افراد در رده سنی ۳۰ تا کمتر از ۴۰ سال هستند. سطح تحصیلات ۳۹/۶ درصد از پاسخ‌گویان، زیردیپلم و ۷۱/۴ درصد از فعالیت‌های اقتصادی آنان، مربوط به بخش زراعی است. در مجموع ۵۴/۸ درصد از افراد مطالعه شده، بین ۲ تا کمتر از ۴ میلیون ریال در ماه درآمد کسب می‌کنند (جدول شماره ۲).

رتبه‌بندی مؤلفه‌های توانمندی شغلی

یافته‌های تحقیق با توجه به ضرایب تغییرات به دست آمده، گویای آن است که مهم‌ترین مهارت‌های ارتباطی و کار گروهی زنان روستایی شهرستان ایلام به ترتیب اولویت عبارتند از: انعکاس واقعیات در ارائه بازخورد در زمینه مسائل محیط کار، بیان شمرده و قابل درک نظرات خود در زمینه مسائل شغلی، واکنش همراه با تأمل و تفکر، پس از شنیدن رهنمودها و راهکارهای مربوط به مسائل شغلی، علاقه‌مندی به ایجاد زمینه مناسب برای انتقال اطلاعات و تجربیات خود به همکاران، از خود گذشتگی در رفع مشکلات به وجود آمده با همکاران، هماهنگی و یکپارچگی با همکاران دیگر و بهره‌گیری از ایده‌های سرپرستان و همکاران برای دستیابی به راه حل مناسب در مشکلات کاری (جدول شماره ۳).

در دوره‌های آموزشی برای ارتقای سطح دانش و آگاهی‌های تخصصی خود و اطلاعات در زمینه کیفیت و استانداردهای فعالیت در زمینه شغل، به ترتیب مهم‌ترین اولویت‌های مربوط به اطلاعات و دانش تخصصی زنان روستایی شهرستان ایلام هستند (جدول شماره ۳).

مهم‌ترین مهارت‌های فنی و کار عملی زنان روستایی شهرستان ایلام نیز به ترتیب اولویت شامل این موارد می‌شود: استفاده صحیح از ابزار و وسایل موجود در محیط کار، داشتن مهارت‌های استاندارد شغلی، کاهش حوادث و سوانح در محیط کار، انجام وظایف شغلی در زمان کمتر و بهبود کیفیت کار و صرفه‌جویی در مصرف مواد اولیه (جدول شماره ۳).

رتبه‌بندی مؤلفه‌های خوداتکایی

یافته‌های تحقیق با توجه به ضرایب تغییرات به دست آمده گویای آن است که مهم‌ترین اولویت‌های زنان روستایی شهرستان ایلام در خوداتکایی روحی‌روانی به ترتیب شامل این موارد می‌شود: استقلال در کارهای شخصی، قدرت بیان خواسته‌های شخصی، اعتماد به نفس زیاد برای انجام وظایف محوله کاری،

مهم‌ترین مهارت‌های خلاقیت و حل مسئله زنان روستایی به ترتیب اهمیت شامل این موارد می‌شود: حل مسائل کاری با گردآوری و تحلیل اطلاعات و مستندات منطقی، بررسی جنبه‌های متفاوت مسئله برای حل مشکلات کاری، بهره‌گیری از فرصت‌ها برای ایجاد تغییرات مثبت در شیوه‌های کاری، علاقه‌مندی به آزمایش و کسب تجربه‌های جدید کاری؛ ارائه راهکارهای مناسب برای حل مسائل شغلی و پیشنهاد شیوه‌های جدید و مؤثر در انجام وظایف شغلی تکراری (جدول شماره ۳).

حضور به موقع در محیط کار، تلاش برای حفظ ارزش‌ها در محیط کار، انجام وظایف محوله به نحو صحیح و بدون نیاز به نظارت دیگران، علاقه‌مندی به افزایش دانش و مهارت‌های شغلی، نگرش مثبت به کار و احساس افتخار به شغل خود و شرکت فعال در دوره‌های آموزشی به منظور افزایش مهارت‌های حرفه‌ای، به ترتیب مهم‌ترین اولویت‌های مربوط به بعد تعهد و احساس مسئولیت هستند (جدول شماره ۳).

شناخت نسبت به ابزارآلات و تجهیزات مرتبط با فعالیت، اطلاعات، آگاهی‌ها و دانش کلی در زمینه شغل، تحقق یافتن اهداف شغلی به سبب دانش و آگاهی‌های مورد نیاز، نیاز به حضور

جدول ۲. توزیع فراوانی افراد نمونه مطالعه شده برحسب ویژگی‌های فردی

متغیر	گروه	فراوانی	درصد
سن	کمتر از ۳۰ سال	۷۲	۲۵/۴
	۳۰ تا کمتر از ۴۰ سال	۷۳	۲۵/۸
	۴۰ تا کمتر از ۵۰ سال	۷۲	۲۵/۴
	۵۰ سال و بالاتر	۶۶	۲۳/۵
سطح تحصیلات	بی‌سواد	۴۹	۱۷/۳
	زیر دیپلم	۱۱۲	۳۹/۶
	دیپلم	۷۱	۲۵/۱
	کاردانی	۱۲	۴/۲
نوع فعالیت اقتصادی	کارشناسی و بالاتر	۳۹	۱۳/۸
	زراعی	۲۰۲	۷۱/۴
میزان درآمد ماهیانه (میلیون ریال)	غیرزراعی	۸۱	۲۸/۶
	کمتر از ۲	۹۰	۳۳/۸
	۲ تا کمتر از ۴	۱۵۵	۵۴/۸
	۴ تا کمتر از ۶	۱۳	۴/۶
	۶ تا ۸	۱۰	۳/۵
بیشتر از ۸	۱۵	۵/۳	

جدول ۳. رتبه‌بندی گویه‌های مربوط به ابعاد توانمندی شغلی

ابعاد	گویه‌ها	میانگین رتبه‌ای	انحراف معیار	ضریب تغییرات
مهارت‌های ارتباطی و کارگروهی	- انعکاس واقعیات در ارائه بازخورد در زمینه مسائل محیط کار	۴/۱۷	۰/۵۴	۰/۱۳
	- بیان شمرده و قابل درک نظرات خود در زمینه مسائل شغلی	۴/۶۱	۰/۷۰	۰/۱۵
	- واکنش همراه با تأمل و تفکر، پس از شنیدن رهنمودها و راهکارهای مربوط به مسائل شغلی	۴/۵۶	۰/۷۴	۰/۱۶
	- علاقه‌مندی به ایجاد زمینه مناسب برای انتقال اطلاعات و تجربیات خود به همکاران	۴/۳۸	۰/۷۸	۰/۱۸
	- از خودگذشتگی در رفع مشکلات به‌وجودآمده با همکاران	۴/۳۳	۰/۹۱	۰/۲۱
	- هماهنگی و یکپارچگی با همکاران دیگر	۴/۲۴	۰/۹۶	۰/۲۳
	- بهره‌گیری از ایده‌های سرپرستان و همکاران برای دستیابی به راه حل مناسب در مشکلات کاری	۴/۱۷	۱/۰۳	۰/۲۵
خلاقیت و حل مسئله	- حل مسائل کاری با گردآوری و تحلیل اطلاعات و مستندات منطقی	۴/۶۲	۰/۶۷	۰/۱۴
	- بررسی جنبه‌های متفاوت مسئله برای حل مشکلات کاری	۴/۵۸	۰/۷۱	۰/۱۵
	- بهره‌گیری از فرصت‌ها، برای ایجاد تغییرات مثبت در شیوه‌های کاری	۴/۶۰	۰/۷۵	۰/۱۶
	- علاقه‌مند به آزمایش و کسب تجربه‌های جدید کاری	۴/۵۲	۰/۷۶	۰/۱۷
	- ارائه راهکار مناسب برای حل مسائل شغلی	۴/۵۳	۰/۸۱	۰/۱۸
	- پیشنهاد شیوه‌های جدید و مؤثر برای انجام دادن وظایف شغلی تکراری	۴/۰۸	۱/۱۲	۰/۲۷
تهدید و احساس مسئولیت	- حضور به موقع در محیط کار	۴/۸۲	۰/۴۶	۰/۰۹
	- تلاش برای حفظ ارزش‌ها در محیط کاری	۴/۷۸	۰/۴۹	۰/۱۰
	- انجام وظایف محوله به نحو صحیح و بدون نیاز به نظارت توسط دیگران	۴/۶۱	۰/۸۱	۰/۱۷
	- علاقه‌مند به افزایش دانش و مهارت‌های شغلی	۴/۵۸	۰/۸۲	۰/۱۸
	- نگرش مثبت به کار و احساس افتخار به شغل خود	۴/۴۰	۱/۰۰	۰/۲۳
	- شرکت فعال در دوره‌های آموزشی به منظور افزایش مهارت‌های حرفه‌ای	۲/۹۶	۱/۳۰	۰/۴۴
	- شناخت نسبت به ابزارآلات و تجهیزات مرتبط با فعالیت	۴/۸۳	۰/۴۴	۰/۰۹
اطلاعات و دانش تخصصی	- اطلاعات، آگاهی‌ها و دانش کلی در زمینه شغل	۴/۴۸	۰/۷۸	۰/۱۷
	- تحقق یافتن اهداف شغلی به سبب دانش و آگاهی‌های مورد نیاز	۴/۲۸	۰/۹۵	۰/۲۲
	- نیاز به حضور در دوره‌های آموزشی برای ارتقای سطح دانش و آگاهی‌های تخصصی	۴/۱۱	۱/۰۶	۰/۲۶
	- اطلاعات در زمینه کیفیت و استانداردهای فعالیت	۳/۸۴	۱/۱۳	۰/۲۹
	- استفاده صحیح از ابزار و وسایل موجود در محیط کار	۴/۸۶	۰/۳۶	۰/۰۷
فنی و کار عملی	- داشتن مهارت‌های استاندارد شغلی	۴/۳۳	۰/۶۴	۰/۱۳
	- کاهش حوادث و سوانح در محیط کار	۴/۶۶	۰/۸۰	۰/۱۷
	- انجام وظایف شغلی در زمان کمتر و بهبود کیفیت کار	۴/۳۸	۰/۸۲	۰/۱۸
	- صرفه‌جویی در مصرف مواد اولیه	۳/۸۳	۱/۰۷	۰/۲۸

مقیاس رتبه‌ها: ۱- خیلی کم، ۲- کم، ۳- تاحدودی، ۴- زیاد، ۵- خیلی زیاد

جدول ۴. رتبه‌بندی گویه‌های مرتبط با هر یک از ابعاد خوداتکایی

ابعاد	گویه‌ها	میانگین رتبه‌ای	انحراف معیار	ضریب تغییرات
خوداتکایی روحی-روانی	- استقلال در امور شخصی	۴/۱۷	۰/۶۸	۰/۱۶
	- قدرت بیان خواسته‌های شخصی	۴/۵۰	۰/۷۸	۰/۱۷
	- اعتماد به نفس زیاد برای انجام وظایف محوله کاری	۴/۳۸	۰/۸۰	۰/۱۸
	- مهارت در حل مسائل و مشکلات	۴/۵۰	۰/۸۶	۰/۱۹
	- میزان اثرگذاری نظر شما در تصمیمات خانوادگی	۴/۲۷	۰/۸۹	۰/۲۰
	- احساس توانایی برای انجام امور خارج از منزل	۴/۴۰	۰/۹۱	۰/۲۱
	- میزان رضایت از خود و احساس مفیدبودن	۴/۲۱	۰/۹۲	۰/۲۲
	- باور به داشتن توان برای بهبود وضعیت خود و خانوار	۴/۱۴	۰/۹۳	۰/۲۲
	- توانایی فراهم کردن ابزار تولید برای خوداشتغالی	۳/۷۴	۱/۲۸	۰/۳۴
	- شرکت در انتخابات (شوراها، مجلس و غیره)	۴/۶۸	۰/۶۱	۰/۱۳
خوداتکایی فرهنگی-اجتماعی	- مهارت برقراری ارتباط با دیگران	۴/۵۹	۰/۶۹	۰/۱۵
	- حضور در مراسم مذهبی، خانوادگی و اجتماعی	۴/۵۰	۰/۷۳	۰/۱۶
	- قدرت بحث و بیان خواسته‌ها در گروه و جمع	۴/۴۰	۰/۸۱	۰/۱۸
	- قدرت دفاع از حق و حقوق خود	۴/۳۹	۰/۸۲	۰/۱۸
	- افزایش ارزش و اعتبار زنان در خانواده در مقایسه با گذشته	۴/۲۴	۰/۸۶	۰/۲۰
	- بهبود نگرش روستاییان به نقش تولیدی زنان همانند مردان	۳/۹۷	۰/۸۸	۰/۲۲
	- اثرگذاری زنان بر رویدادهای جامعه روستایی	۳/۷۴	۱/۰۸	۰/۲۸
	- تضعیف نظام مردسالاری و پدرسالاری	۳/۸۷	۱/۱۲	۰/۲۹
	- شرکت در کارهای عام‌المنفعه و همیارانه	۳/۹۵	۱/۱۵	۰/۲۹
	- وجود قدرت خلاقیت در زنان در اثر جو حاکم بر محیط	۳/۳۶	۱/۱۲	۰/۳۳
خوداتکایی مالی	- استقلال در هزینه کردن درآمد	۴/۶۰	۰/۷۵	۰/۱۶
	- سهم دریافتی از درآمد	۴/۴۰	۰/۷۵	۰/۱۷
	- میزان استقلال در پس انداز درآمد	۴/۴۰	۰/۹۱	۰/۲۰
	- استقلال مالی از دیگران	۴	۱/۲۰	۰/۳۰
	- میزان دخالت یا نظارت همسر یا سرپرست خانوار در دریافت درآمد	۲	۱/۰۱	۰/۵۰
	- میزان وابستگی اقتصادی به دیگران (همسر یا سرپرست خانوار)	۲/۲۰	۱/۳۲	۰/۶۰
	- توان تأمین سرمایه اولیه برای کارآفرینی	۲/۱۲	۱/۳۵	۰/۶۴

مقیاس رتبه‌ها: ۱- خیلی کم، ۲- کم، ۳- تاحدودی، ۴- زیاد، ۵- خیلی زیاد

تولید برای خوداشتغالی (جدول شماره ۴). شرکت در انتخابات (شوراها، مجلس، ریاست جمهوری و غیره)، مهارت برقراری ارتباط با دیگران و غیره به ترتیبی که در جدول شماره ۴ آمده است، مهم‌ترین اولویت‌های خوداتکایی فرهنگی-اجتماعی زنان

مهارت در حل مسائل و مشکلات، میزان اثرگذاری نظرات در تصمیمات خانوادگی، احساس توانایی برای انجام کارهای خارج از منزل، میزان رضایت از خود و احساس مفیدبودن، باور به داشتن توان برای بهبود وضعیت خود و خانوار و توانایی فراهم کردن ابزار

جدول ۵. نتایج حاصل از بررسی ضریب همبستگی پیرسون

متغیر اول	متغیر دوم	r	sig
سن	خوداتکایی روحی روانی	۰/۲۲۰	۰/۲۳۹
میزان درآمد ماهیانه		۰/۴۵۶**	۰/۰۰۰
توانمندی شغلی		۰/۷۴۷**	۰/۰۰۰
مهارت‌های ارتباطی و کار گروهی		۰/۴۸۹**	۰/۰۰۰
مهارت‌های خلاقیت و حل مسئله		۰/۶۲۱**	۰/۰۰۰
تعهد و احساس مسئولیت		۰/۶۲۵**	۰/۰۰۰
اطلاعات و دانش تخصصی		۰/۶۷۳**	۰/۰۰۰
مهارت‌های فنی و کار عملی		۰/۷۱۶**	۰/۰۰۰
سن	خوداتکایی فرهنگی اجتماعی	۰/۶۶۶**	۰/۰۰۰
میزان درآمد ماهیانه		۰/۵۲۵**	۰/۰۰۰
توانمندی شغلی		۰/۵۶۱**	۰/۰۰۰
مهارت‌های ارتباطی و کار گروهی		۰/۴۵۴**	۰/۰۰۰
مهارت‌های خلاقیت و حل مسئله		۰/۵۰۷**	۰/۰۰۰
تعهد و احساس مسئولیت		۰/۵۳۱**	۰/۰۰۰
اطلاعات و دانش تخصصی		۰/۳۴۱**	۰/۰۰۰
مهارت‌های فنی و کار عملی		۰/۴۸۳**	۰/۰۰۰
سن	خوداتکایی مالی	۰/۱۳۳*	۰/۰۱۷
میزان درآمد ماهیانه		۰/۳۷۰**	۰/۰۰۰
توانمندی شغلی		۰/۴۹۲**	۰/۰۰۰
مهارت‌های ارتباطی و کار گروهی		۰/۲۶۷**	۰/۰۰۰
مهارت‌های خلاقیت و حل مسئله		۰/۵۲۷**	۰/۰۰۰
تعهد و احساس مسئولیت		۰/۳۶۹**	۰/۰۰۰
اطلاعات و دانش تخصصی		۰/۳۶۶**	۰/۰۰۰
مهارت‌های فنی و کار عملی		۰/۵۲۰**	۰/۰۰۰
سن	خوداتکایی	۰/۱۶۷**	۰/۰۰۳
میزان درآمد ماهیانه		۰/۵۴۶**	۰/۰۰۰
توانمندی شغلی		۰/۷۴۶**	۰/۰۰۰
مهارت‌های ارتباطی و کار گروهی		۰/۵۲۰**	۰/۰۰۰
مهارت‌های خلاقیت و حل مسئله		۰/۶۶۸**	۰/۰۰۰
تعهد و احساس مسئولیت		۰/۶۴۶**	۰/۰۰۰
اطلاعات و دانش تخصصی		۰/۵۷۱**	۰/۰۰۰
مهارت‌های فنی و کار عملی		۰/۶۹۷**	۰/۰۰۰

سطوح معنی داری: *Sig.≤۰/۰۵، **Sig.≤۰/۰۱

جدول ۶. نتایج همبستگی متغیرهای تحقیق بر اساس ضریب همبستگی کروسکال - والیس

متغیر اول	متغیر دوم (سطح تحصیلات)	تعداد	میانگین	Chi-Square	Sig.
خوداتکایی روحی روانی	بی سواد	۴۹	۵۳/۲۲	**۱۴۰/۷۷۲	/۰۰۰
	زیر دیپلم	۱۱۲	۱۷۳/۲۰		
	دیپلم	۷۱	۱۸۳/۰۲		
	کاردانی	۱۲	۱۷۱/۲۵		
	کارشناسی و بالاتر	۳۹	۲۴۶/۹۶		
خوداتکایی فرهنگی اجتماعی	بی سواد	۴۹	۵۷/۸۴	**۱۲۸/۱۹۳	/۰۰۰
	زیر دیپلم	۱۱۲	۱۷۴/۳۷		
	دیپلم	۷۱	۱۸۶/۳۵		
	کاردانی	۱۲	۱۶۰/۶۸		
	کارشناسی و بالاتر	۳۹	۲۴۴/۹۰		
خوداتکایی مالی	بی سواد	۴۹	۶۹/۰۷	**۹۳/۷۴۲	/۰۰۰
	زیر دیپلم	۱۱۲	۱۷۱/۸۸		
	دیپلم	۷۱	۱۹۲/۰۸		
	کاردانی	۱۲	۲۰۰/۱۴		
	کارشناسی و بالاتر	۳۹	۲۱۲/۰۴		
خوداتکایی	بی سواد	۴۹	۴۳/۰۲	**۱۷۸/۷۳۲	/۰۰۰
	زیر دیپلم	۱۱۲	۱۴۸/۱۶		
	دیپلم	۷۱	۱۹۴/۳۲		
	کاردانی	۱۲	۱۶۵/۵۴		
	کارشناسی و بالاتر	۳۹	۲۶۷/۹۳		

سطوح معنی داری: $\text{Sig.} \leq 0.05$; $\text{**Sig.} \leq 0.01$

بین سن و خوداتکایی مالی رابطه منفی و معناداری برقرار است و بین سن و خوداتکایی فرهنگی اجتماعی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین متغیر میزان درآمد ماهیانه و خوداتکایی (در همه ابعاد) رابطه مثبت و معناداری برقرار است. همچنین بین متغیر توانمندی شغلی و تمام ابعاد آن با متغیر وابسته خوداتکایی (در همه ابعاد) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

برای انجام آزمون همبستگی، میان متغیر وابسته خوداتکایی زنان روستایی و سطح تحصیلات آنان، از ضریب همبستگی کروسکال والیس استفاده شد. نتایج آزمون نشان داد بین خوداتکایی زنان روستایی از نظر سطح تحصیلات، تفاوت معناداری وجود دارد؛ یعنی زنان با تحصیلات بیشتر در مقایسه با زنان بی سواد و کم سواد، از نظر خوداتکایی در وضعیت مطلوب تری هستند (جدول شماره ۶).

همچنین به منظور بررسی میزان همبستگی بین نوع فعالیت

روستایی شهرستان ایلام هستند.

استقلال در هزینه کردن درآمد، سهم دریافتی از درآمد، میزان استقلال در پس انداز درآمد، استقلال مالی از دیگران، میزان دخالت یا نظارت همسر یا سرپرست خانوار در دریافت درآمد، میزان وابستگی اقتصادی به دیگران (همسریا سرپرست خانوار) و توان تأمین سرمایه اولیه برای کارآفرینی، به ترتیب مهم ترین اولویت های خوداتکایی مالی زنان روستایی شهرستان ایلام به شمار می روند (جدول شماره ۴).

نتایج آمار تحلیلی

بر اساس نتایج حاصل از بررسی ضریب همبستگی پیرسون که در جدول شماره ۵ ارائه شده است، بین متغیر سن و خوداتکایی رابطه منفی و معناداری برقرار است، این در حالی است که بین متغیر سن و خوداتکایی روحی روانی رابطه معناداری وجود ندارد.

جدول ۷. نتایج حاصل از بررسی آزمون مقایسه میانگین من وایت نی

متغیر اول	متغیر دوم (نوع فعالیت اقتصادی)	میانگین	U	Z	Sig.
خوداتکایی روحی روانی	زراعی	۱۴۹/۹۳	۴۸۵۸/۵۰۰	-۳/۵۰۴	.۰۰۰***
	غیرزراعی	۱۸۸/۹۲			
خوداتکایی فرهنگی اجتماعی	زراعی	۱۴۳/۸۸	۷۱۰۸/۵۰۰	-۵/۲۳۳	.۰۰۰***
	غیرزراعی	۲۰۲/۴۲			
خوداتکایی مالی	زراعی	۱۴۸/۵۰	۸۱۴۰/۰۰۰	-۳/۹۱۴	.۰۰۰***
	غیرزراعی	۱۹۲/۱۰			
خوداتکایی	زراعی	۱۴۴/۸۶	۷۳۳۷/۰۰۰	-۴/۹۳۳	.۰۰۰***
	غیرزراعی	۲۰۰/۲۳			

سطوح معنی داری: Sig. ≤ ۰/۰۵*, **Sig. ≤ ۰/۰۱

مجله پژوهش‌های روستایی

در نظر گرفتن ضرایب استاندارد شده متغیرها نیز می‌توان گفت متغیر اطلاعات و دانش تخصصی بیشترین سهم و متغیر سن کمترین سهم را در تبیین متغیر وابسته خوداتکایی دارند. در نهایت، معادله خطی رگرسیون حاصل از این تحلیل به صورت زیر خواهد بود:

$$y = a + \sum \beta_{xi} (i=1, 2, \dots, 5)$$

$$Y = -0.138 + 0.582 X_1 + 0.287 X_2 + 0.566 X_3 - 0.063 X_4 + 0.255 X_5$$

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از بررسی ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای توانمندی شغلی و خوداتکایی، نشان از وجود رابطه مثبت و معنادار بین دو متغیر مذکور دارد. داشتن سطوح بالای مهارت‌ها و توانمندی شغلی موجب می‌شود تا زنان روستایی در انجام کارها، امور فردی، اجتماعی، فرهنگی، مالی و تصمیم‌گیری‌ها بتوانند مستقل از دیگران عمل کنند و به خود متکی شوند. این نتیجه با یافته‌های یعقوبی فرانی و جلیلیان (۲۰۱۵) هم‌سو است.

نتایج حاصل از بررسی ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون نشان داد بین دو متغیر مهارت‌های فنی و کار عملی زنان روستایی و خوداتکایی آنان، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. داشتن مهارت‌های فنی و استاندارد شغلی و استفاده صحیح از ابزار و وسایل مربوط به فعالیت، موجب شده است تا حوادث و سوانح محیط کاری به حداقل برسد، از زمان انجام فعالیت‌ها کاسته شود، کیفیت تولیدات افزایش یابد و در مصرف مواد اولیه صرفه‌جویی شود. در نتیجه شخص از عهده انجام فعالیت‌های فنی و تخصصی خود به راحتی برمی‌آید و به خود متکی می‌شود. این یافته با یافته‌های مطالعه چرمچیان لنگرودی و علی‌بیگی

اقتصادی زنان روستایی و خوداتکایی آنان از ضریب همبستگی من وایت نی استفاده شد. بر اساس نتایج به دست آمده بین خوداتکایی زنان روستایی از نظر نوع فعالیت اقتصادی، تفاوت معناداری وجود دارد؛ یعنی زنانی که به فعالیت‌های غیرزراعی مشغولند، در مقایسه با زنانی که به فعالیت‌های زراعی اشتغال دارند، استقلال و خوداتکایی بیشتری دارند (جدول شماره ۷).

تحلیل رگرسیون

به منظور بررسی هم‌زمان تأثیر متغیرهای مستقل در تبیین تغییرات متغیر وابسته، از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام به گام استفاده شد. فرایند برآورد مدل رگرسیونی در گام پنجم متوقف شد (جدول شماره ۸). بر اساس نتایج به دست آمده، میان متغیرهای تأثیرگذار و متغیر وابسته تحقیق، ضریب همبستگی چندگانه ۰/۷۶۴، ضریب تعیین ۰/۵۸۴ و ضریب تعیین تعدیل شده ۰/۵۷۷ است. مقدار F به دست آمده حاکی از نکویی برازش مدل است (F=۸۴/۱۹۶ و P=۰/۰۰۰). بنابراین می‌توان گفت ۵۷/۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته خوداتکایی را متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می‌کنند.

باتوجه به سطح معناداری به دست آمده و با در نظر گرفتن ضرایب استاندارد نشده B، مشخص شد متغیرهای مهارت‌های فنی و کار عملی، مهارت‌های خلاقیت و حل مسئله، اطلاعات و دانش تخصصی و درآمد ماهیانه اثر مثبت و معناداری بر متغیر وابسته خوداتکایی زنان روستایی دارند. متغیر سن نیز اثر منفی و معنی داری بر خوداتکایی زنان روستایی دارد. ضرایب متغیرهای مهارت‌های فنی و کار عملی (β=۰/۵۸۲)، مهارت‌های خلاقیت و حل مسئله (β=۰/۲۸۷)، اطلاعات و دانش تخصصی (β=۰/۵۶۶)، سن (β=-۰/۰۶۳) و درآمد ماهیانه (β=۰/۲۵۵)، در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ و اطمینان ۰/۹۹ معنی دار شدند. همچنین با

جدول ۸. ضرایب تعیین متغیرهای تاثیرگذار بر متغیر وابسته در رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام

متغیر	B	S.E	Beta	t	sig
مهارت‌های فنی و کار عملی X1	۰/۵۸۲	۰/۱۷۷	۰/۲۵۹	۳/۲۹۴	۰/۰۰۱**
مهارت‌های خلاقیت و حل مسئله X2	۰/۲۸۷	۰/۰۹۷	۰/۱۶۶	۲/۹۴۷	۰/۰۰۳**
اطلاعات و دانش تخصصی X3	۰/۵۶۶	۰/۱۳۷	۰/۲۹۰	۴/۱۴۵	۰/۰۰۰***
سن X4	-۰/۰۶۳	۰/۰۲۰	-۰/۱۱۸	-۳/۱۱۴	۰/۰۰۲**
درآمد ماهیانه X5	۰/۲۵۵	۰/۰۸۵	۰/۱۵۰	۲/۹۸۶	۰/۰۰۳**
عدد ثابت	-۰/۱۳۸	۲/۴۷۱	-	-۰/۰۵۶	۰/۰۰۰***

سطوح معنی‌داری: *Sig<۰/۰۵, **Sig<۰/۰۱

موضوع موجب بهبود روحیات و ایجاد احساس مفیدبودن در آنان شده است. بنابراین با اعتمادبه‌نفس بیشتری در اجتماع، حضور مییابند و در انجام امور مربوط به خود مستقل‌تر عمل می‌کنند. این یافته را می‌توان به نوعی با نتایج مطالعه امینی و احمدی شاپورآبادی (۲۰۰۷)، خانی و احمدی (۲۰۰۷) و همچنین امینی و رضانی (۲۰۰۰) همسو دانست.

بررسی نتایج حاصل از ضریب همبستگی پیرسون نشان داد بین دو متغیر مهارت‌های ارتباطی و کارگروهی و خوداتکایی زنان روستایی رابطه مثبت و معناداری برقرار است. مهارت‌های ارتباطی و کارگروهی موجب شده است تا زنان به توانایی خود در انجام فعالیت‌های گروهی واقف شوند و با اعتمادبه‌نفس بالاتر و بهبود روحیات، از عهده انجام فعالیت‌های فردی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی مربوطه به خوبی برآیند و به خود متکی‌تر شوند. این یافته با نتایج مطالعه چرمچیان لنگرودی و علی‌بیگی (۲۰۱۳) همسو است. نتایج حاصل از بررسی ضریب همبستگی پیرسون نشان‌دهنده رابطه مثبت و معنادار بین دو متغیر تعهد و احساس مسئولیت زنان روستایی و خوداتکایی آنان است. وظیفه‌شناسی و احساس مسئولیت در انجام صحیح وظایف موجب افزایش مهارت فرد در انجام کارها می‌شود و او را تواناتر می‌کند.

نتایج حاصل از ضریب همبستگی کروسکال والیس نشان داد بین خوداتکایی زنان روستایی از نظر سطح تحصیلات تفاوت معناداری وجود دارد؛ یعنی زنان روستایی که در سطوح تحصیلی بالاتری قرار دارند، در مقایسه با زنان بیسواد و کمسواد خوداتکایی بیشتری دارند. این یافته با نتایج مطالعه امینی و احمدی شاپورآبادی همسو است. همچنین بررسی نتایج حاصل از ضریب همبستگی من وایت‌نی، بین دو متغیر نوع فعالیت اقتصادی و خوداتکایی زنان روستایی نشان داد که بین خوداتکایی زنان روستایی از نظر نوع فعالیت اقتصادی، تفاوت معناداری وجود دارد؛ یعنی زنانی که به فعالیت‌های غیرزراعی مشغول بودند، در مقایسه با زنانی که در بخش زراعی فعالیت می‌کردند، از نظر خوداتکایی در موقعیت بهتری قرار داشتند، زیرا زنانی که در فعالیت‌های کشاورزی مشغولند، در دریافت درآمد و انجام فعالیت، تابع همسر یا سرپرست خانوار هستند و در مقایسه با زنانی که به فعالیت‌های

(۲۰۱۳) و همچنین فرجی سبکبار و همکاران (۲۰۱۱) همسو است. بررسی نتایج حاصل از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون نشان داد بین دو متغیر مهارت‌های خلاقیت و حل مسئله و خوداتکایی زنان روستایی، رابطه مثبت و معناداری برقرار است. بهبود و به‌کارگیری مهارت‌های خلاقیت و حل مسئله، در حل مسائل و مشکلات به‌وجودآمده و انجام کارهای خلاقانه به فرد کمک می‌کند و او را در انجام راحت‌تر و بهتر کارها یاری می‌کند؛ به‌گونه‌ای که می‌تواند مستقل از دیگران، به رفع مشکلات پیش‌آمده بپردازد و به خود متکی شود. این یافته با نتیجه مطالعات چرمچیان لنگرودی و علی‌بیگی (۲۰۱۳) و فرجی سبکبار و همکاران (۲۰۱۱) همسو است.

نتایج حاصل از بررسی ضریب همبستگی پیرسون نشان داد بین اطلاعات و دانش تخصصی زنان روستایی و خوداتکایی آنان رابطه مثبت و معناداری برقرار است. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون نیز تأییدی بر وجود این رابطه است. داشتن دانش و اطلاعات تخصصی و شناخت دقیق ابزارآلات و تجهیزات مرتبط با فعالیت، موجب شده است تا فرد در انجام کارها و رفع مسائل شغلی خود با آگاهی عمل کند، در تحقق اهداف شغلی خود موفق‌تر باشد و در مقایسه با دیگران در انجام امور شغلی خود تواناتر باشد. بررسی ضریب همبستگی پیرسون بین دو متغیر سن و خوداتکایی نشان داد بین دو متغیر مذکور رابطه منفی و معناداری برقرار است که نتایج تحلیل رگرسیون نیز وجود این رابطه را تأیید می‌کند. مسلماً افزایش سن بر اثر کهولت، بیماری و ازکارافتادگی، کاهش توان کاری را به همراه دارد، به‌گونه‌ای که گاه در انجام برخی کارهای شخصی نیز فرد، نیازمند کمک دیگران است و از خوداتکایی او کاسته می‌شود. این یافته با نتیجه مطالعه امینی و رضانی (۲۰۰۰) در تناقض است و با نتیجه مطالعه امینی و احمدی شاپورآبادی (۲۰۰۷) همسو است.

نتایج حاصل از بررسی ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون نشان داد بین میزان درآمد زنان روستایی و خوداتکایی آنان رابطه مثبت و معناداری برقرار است. افزایش درآمد زنان روستایی با استقلال مالی آنان از دیگران همراه است که همین

غیر زراعی مشغولند، استقلال کمتری دارند. این یافته با نتیجه مطالعه امینی و احمدی شاپورآبادی (۲۰۰۷) مطابقت دارد.

با توجه به یافته‌های تحقیق و مباحث صورت‌گرفته، این پیشنهادها مطرح می‌شود: بومی‌سازی امکانات لازم برای ادامه تحصیل زنان و دختران روستایی به‌خصوص در مراکز دانشگاهی در روستاها، فراهم‌سازی امکانات کارگاهی مناسب به منظور اشتغال در زمینه‌های غیر زراعی و ارتقای سطح مهارت‌های ارتباطی و کار گروهی زنان روستایی، ارائه آموزش‌های لازم برای فراگیری و بهبود مهارت‌های فنی و کار عملی زنان روستایی و ارتقای سطح مهارت‌ها و اطلاعات و دانش تخصصی آنان، پدیدآمدن موقعیت‌های شغلی بومی، از جمله کارهای نیمه‌وقت در روستاها برای ایجاد درآمد برای زنان روستایی.

تشکر و قدردانی

مقاله حاضر برگرفته از پایان‌نامه مقطع کارشناسی ارشد خانم طیبه صیده در دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ایلام با عنوان «نقش توانمندی شغلی زنان روستایی در خوداتکایی آنان (مطالعه موردی: شهرستان ایلام)» است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

References

- Amini, A. M., & Ahmadi Shapourabadi, M. A. (2007). [Rural women's employment in two townships of Esfahan province (Persian)]. *Women's Studies (Sociological & Psychological)*, 5(1), 65-92.
- Amini, A. M., & Ramazani, M. (2000). [Rural women's employment, income and its effect on their self-reliance. Proceedings of micro-credits and rural women (Persian)]. Tehran: Ministry of Jihad-e Agriculture.
- Boserup, E. (1986). *Women's role in economic development*. Crows Nest: Allen and Unwin.
- Chant, S. H. (2003). *Female household headship and the feminisation of poverty: Facts, fiction and forward strategies. Working Paper*. London: Gender Institute.
- Charmchian Langerodi, M., & Alibaygi, A. H. (2013). [An investigation of effective factors on rural women's psychological empowerment in Sari (Persian)]. *Sociology of Women*, 4(1), 165-92.
- Cheston, S., & Khun, L. (2002). *Empowering women through microfinance*. New York: United Nations Development Fund for Women.
- Faraji Sabokbar, H. A., Khaki, A., & Nemati, M. (2011). [The evaluation of ICTs on rural women abilities. The case: Gharnabad (Persian)]. *Geography*, 7(22), 159-175.
- Ghadiri Masoom, M., Eynali, J., Souri, F., & Cheraghi, M. (2014). [Evaluation of women's work empowerment and its role in economic development in rural areas (Case Study: Kounami district of Kouhdasht county) (Persian)]. *Journal of Research and Rural Planning*, 3(6), 17-25.
- Ghanbari, Y., Hajarian, A., Ansari, R., & Kiani, F. (2013). [Encouraging and discouraging factors for rural women participation in agricultural activities (Case study: Fereidoonshahr county) (Persian)]. *Journal of Research and Rural Planning*, 1(2), 71-82.
- Gholizadeh, A. (1999). [A study on the reasons for ignoring rural women's role in the development process in developing countries (Persian)]. *Agricultural Economics and Development*, 7(27), 188-204.
- Hoque, M., & Itohara, Y. (2008). Participation and decision making role of rural women in economic activities: A comparative study for members and non-members of the micro-credit organizations in Bangladesh. *Journal of Social Sciences*, 4(3), 229-36. doi: 10.3844/jssp.2008.229.236
- Jayaraman, R. (1975). *Caste continuities in Ceylon: A study of social structure of three tea plantations*. Bombay: Popular Prakashan.
- Joyce, P. J., & Voytek, K. P. (1996). Navigating the new workplace. *Journal of Vocational Education*, 71(5), 30-32.
- Ketabi, M., Yazd Khasti, B., & Farrokhi Rastabi, Z. (2003). [Women's empowerment for their participation in development (Persian)]. *Women in Development & Politics*, 1(7), 5-30.
- Khani, F., & Ahmadi, M. (2009). [A study on the effects of women's participation in the economic and social decision makings in rural areas case study: Chiar-Yamchi of Zanjan district (Persian)]. *Women in Development & Politics*, 7(4), 95-113.
- Kordi, H. (2002). [Women's attitudes towards social participation in Golestan Province (Case study: Kordkouy county) (Persian)]. *Political & Economic Ettelaat*, 15(180), 220-239.
- Langeh, S. (1993). *Criteria for women's empowerment*. Tehran: Roshanfekran Publishing.
- Lankard, B. (2002). *Generic skills in career and technical education. Myths and realities*. Washington D.C.: Office of Educational Research and Improvement
- Mirkamali, S. M. (1993). [Evaluation of work skills of academic graduates (Persian)]. Tehran: Institution of Research and Planning in Higher Education.
- Mirkamali, S. M., & Bagheri Khalili, Z. (2005). [Evaluation of the graduates who are employed in Iran-Khodro Company in terms of job ability in some fields of technical and vocational education - from the viewpoint of the production units' managers (Persian)]. *Quarterly Journal of Educational Innovations*, 4(13), 85-110.
- Nana-Fabu, S. (2006). An analysis of economic status of women in Cameroon. *Journal of International Women's Studies*, 8(1), 148-162.
- United Nations Development Programme (UNDP). (2007). *UNDP Human development report 2007/2008*. New York: United Nations Development Programme.
- Office of the Presidential Women's Affairs and the United Nations Children's Fund. (1997). [The role of women in development, Tehran (Persian)]. Tehran: Roshangaran va Motaleat-e Zanan.
- Statistical Center of Iran. (2011). [General census of population and houses of Iran, 2011 (Persian)]. Tehran: Statistical Center of Iran.
- Ugbomeh, G. M. M. (2001). Empowering women in agricultural education for sustainable rural development. *Community Development Journal*, 36(4), 289-302. doi: 10.1093/cdj/36.4
- Valian, S. (2015). [A study on effectiveness of skill trainings on economical empowerment of families aided by Emdad Committee of Ilam in job creation (Persian)] [MSc. thesis]. Ilam: Islamic Azad University of Ilam.
- World Bank Report. (2004). *World development report 2004 : Making services work for poor people* [Internet]. Retrieved from: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/5986?show=full>
- Yaghuobi Farani, A., & Jalilian, S. (2015). [Economic and social effects of household jobs for rural women in the city of Islamabad West (Persian)]. *Eghtesad-e Faza va Tose'ye Roostae*, 4(2), 93-113.

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی